

12. Göç araştırmalarında yeni bir disiplin: Göç dilbilimi¹

Hanife YAMAN²

APA: Yaman, H. (2024). Göç araştırmalarında yeni bir disiplin: Göç dilbilimi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö14), 213-226. DOI: 10.29000/rumelide.1454375.

Öz

Göç, antropoloji, coğrafya, diplomasi, ekonomi, halkbilim, psikoloji, siyaset bilimi, sosyoloji ve tarih gibi farklı disiplinlerin yanı sıra dilbilimin de çalışma alanına giren bir konudur. Göç ve dil ilişkisinden gelişerek ortaya çıkan göç dilbilimi terimi, son yirmi yapılan çalışmalar neticesinde, bilim insanları tarafından dilbilimin yeni bir alt disiplinini tanımlamak için kullanılmıştır. Temas dilbilim, toplumdilbilim ve dil edinimi gibi dilbilimin farklı alanları tarafından incelenen göç kavramı, göç dilbilimi ile bütüncül ve müstakil bir çalışma sahasında incelenme fırsatı bulmuştur. Göç dilbilimi, göç bağlamında dili araştırırken, göçe bağlı olarak ortaya çıkan belirleyiciler ve değişkenleri de göz önünde bulundurur. Bu çerçevede göç dilbilimi, disiplinler arası çok boyutlu yaklaşımlar ve yeni yöntemler geliştirir. Göç dilbiliminde, göç sürecinin öncesi, sırası ve sonrası ele alınmakta ve göç kavramı bireysel, toplumsal ve dilsel boyutlarıyla, çok yönlü olarak incelenmektedir. Göç dilbilimin konuları arasında motivasyon, grup ve kültürel tutumlar, hükümet politikaları, yetenekler ve beceriler, sosyo-ekonomik durum, dil ekolojisi, dil politikaları, ana dil, dil becerileri ve yetkinlikleri, dil öğrenme yeteneği, dil tutumları, dil eğitimi, dil öğrenimi sayılabilir. Bu çalışmada, göç kavramına farklı bir yaklaşım getiren ve dilbiliminin yeni alt disiplini olan göç dilbilimi alanı tanıtılmıştır. Göç dilbiliminin tanımı, kapsamı, literatürü ve uygulamaları üzerinde durularak bu yeni alanla ilgili bir bakış açısı oluşturmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: göç dilbilimi, dil, toplum, göçmen, göç çalışmaları

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin, Oran: %5

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 29.01.2024-**Kabul Tarihi:** 20.03.2024-**Yayın Tarihi:** 21.03.2024; **DOI:** 10.29000/rumelide.1454375

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körlleme

² Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / Dr., Tokat Gaziosmanpaşa University, Faculty of Science and Letters, Department of Turkish Language and Literature (Tokat Türkiye), hanife.cicekli@gop.edu.tr, **ORCID ID:** 0000-0003-3082-9912, **ROR ID:** https://ror.org/01rpe9k96, **ISNI:** 0000 0001 2259 4311, **Crossreff Funder ID:** 501100002966

A new discipline in migration studies: Migration linguistics³

Abstract

Migration is a subject that falls within the field of linguistics studies as well as different disciplines such as anthropology, geography, diplomacy, economics, folklore, psychology, political science, sociology and history. The term migration linguistics, which emerged from the relationship between migration and language, has been used by scholars to define a new sub-discipline of linguistics as a result of the last twenty studies. The concept of migration, which has been studied by different fields of linguistics such as contact linguistics, sociolinguistics and language acquisition, has found the opportunity to be examined in a holistic and independent field of study with migration linguistics. Migration linguistics, while investigating language in the context of migration, also takes into account the determinants and variables that emerge due to migration. In this framework, migration linguistics develops interdisciplinary multidimensional approaches and new methods. In migration linguistics, before, during and after the migration process, the concept of migration is examined in a multidimensional way with its individual, social and linguistic dimensions. Topics of migration linguistics include motivation, group and cultural attitudes, government policies, abilities and skills, socio-economic status, language ecology, language policies, mother tongue, language skills and competences, language learning ability, language attitudes, language education, language learning. In this study, the field of migration linguistics, which brings a different approach to the concept of migration and is a new sub-discipline of linguistics, is introduced. It is aimed to create a perspective on this new field by focusing on the definition, scope, literature and applications of migration linguistics.

Keywords: migration linguistics, language, society, migrant, migration studies

1. Giriş

İnsanoğlu, tarihin farklı dönemlerinde savaş, kıtlık, doğal afetler, iklim değişikliği, toplumsal olaylar vb. sebeplerle yaşadığı coğrafyayı terk etmiş ve kendine yeni bir yaşam kurmuştur. Ölçünlü dilde göç, “Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi; taşınma, hicret, muhaceret.” (TS, 2009: 769) anlamındadır. “Göç, insanın onur, güvenlik ve daha iyi bir gelecek arzusunun ifadesi, sosyal dokunun ve insanoğlunun bir parçasıdır” (Ban Ki-moon, 2013). Uluslararası Göç Örgütü’nün 2020 yılı verilerine göre Dünya’da uluslararası göçmenlerin sayısı 281 milyon ve dünya nüfusuna oranı %3,6’dır (IOM, 2020). Bu sayısal veriler, dünyada göçmenlerin sayısının giderek arttığını ortaya koyarak bu hareketliliğin dilsel, sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel etkilerinin kapsamlı ve kalıcı olacağını işaretlerini vermektedir. Ancak alanyazında ve bürokraside bu hareketliliğin dilsel etkileri üzerinde çok

³ It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received - Turnitin, Rate: 5

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, Article Registration Date: 29.01.2024-Acceptance Date: 20.03.2024-Publication Date: 21.03.2024; DOI: 10.29000/rumelide.1454375

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

fazla durulmamaktadır. Oysa dil, göç sürecinde göçmenlerin kullanmak zorunda oldukları bir araçtır. Dil, göçmenlerin kendilerini güvende tutma, uyum sağlama ve varlık gösterebilmeleri için göç sürecinde karşılarına çıkacak olan tüm belirleyici ve değişkenler arasında bağlantı kurmakta ve aracılık etmektedir (Borlongan, 2023: 2). Bu bağlamda, insan hareketliliğinin dinamik süreci içinde dilin çeşitli yönlerinin incelenmesi ve dünyanın uğraştığı birçok toplumsal sorununun çözümlenmesinde yeni bir alanın gerekliliği ön görölmektedir.

Küresel bir yaklaşım ile değerlendirilmesi gereken sosyokültürel olgularından biri olan göç, karmaşık, dinamik, çok yönlü ve eşgüdömlü müdahale gerektiren bir olgudur (Borlongan, 2023: 1). İnsanlık tarihi boyunca göç teriminin tarihsel, siyasal, ekonomik ve sosyolojik bir olgu olarak birtakım sonuçlar doğurduğu aşıkârdır. Ancak yoğun nüfus hareketlerinin yaşandığı günümüzde göç kavramının disiplinler arası bir yaklaşımla irdelenmesi ve çözüm önerilerinin getirilmesi zaruri olmuştur. (Borlongan, 2023: 3). Bu bağlamda göç kavramının etkileşim içerisinde olduğu en önemli unsurlardan biri dildir. “Göç dilbilimi” göç olgusu içerisinde dilin çeşitli yönlerinin disiplinler arası ve çok boyutlu olarak incelenmesini amaç edinen dilbilimin yeni bir alt disiplinidir.

Alanyazında göç ve dil üzerine çok sayıda çalışma olmasına rağmen bu çalışmaların çok yönlü bakış açıları ortaya koymadığı görölmektedir. Özellikle göç ve dil konusu toplumdilbilim, temas dilbilim gibi alanlar içerisinde incelenmiş ve veriler bu doğrultuda değerlendirilmiştir. Bu çalışmada, göç olgusuna yeni bir bakış açısı getiren, dil ile göç arasındaki etkileşimin bütün yönlerini sistemli bir şekilde ortaya koyan bu yeni disiplin hakkında bilgi verilmeye çalışılacaktır. Yeni bir disiplin olması sebebiyle, bu alanda yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu yeni disiplinle göç ve dil kavramlarının bütöncöl bir bakış açısıyla ele alınması ve ortaya çıkacak sonuçların dilbilimsel ölçütlerle incelenmesi sağlanmış olacaktır.

2.Türkiye’de ve Dünya’da “göç ve dil” konulu çalışmalar hakkında genel bir değerlendirme

Göç kavramı üzerine, antropoloji, coğrafya, diplomasi, eğitim bilimleri, ekonomi, halkbilim, psikoloji, siyaset bilimi, sosyoloji ve tarih gibi farklı disiplinler tarafından yeni bakış açıları kazandırılmış, çeşitli metod ve kavramlar geliştirilmiştir. Göç dilbilimi, göçün dil kullanımı, edinimi ve öğrenimi üzerindeki uyumu, diller arası geçiş ve iki dilliliğın anlık etkileri gibi konularla ilgilenir. Çok sayıda farklı disiplini içeren göç kavramı, alanyazınında da bu çeşitliliği ortaya koymaktadır. Buna göre dil ve göç üzerine yerli ve yabancı alanyazınında çok sayıda çalışma yapıldığını söylemek mümkündür.

Alanyazınında göçü tanımlamak için hangi kavramların kullanıldığı, bu kavramların neyi temsil ettiği ve farklılıkları gibi hususlar önem arz etmektedir. Bu kavramların netleştirilmesi, göç olgusunun daha iyi anlaşılabilmesi ve incelenebilmesinde belirleyici bir rol üstlenir. 20. yüzyılın sonlarından itibaren, küreselleşme sürecinde ulus devletlerin sınırları ortadan kaybolmakta ve göçle ilgili kavramlar arasında bir muğlaklık ortaya çıkmaktadır (Kök ve Özbek, 2017: 249). Aynı zamanda göçün niteliğine bağlı olarak, göçle ilgili birçok alt kavramın geliştirildiği de görölmektedir. Bireyler, kendi ve ailelerinin yaşamlarını güvence altına almak ve hayat standartlarını iyileştirmek gibi temel sebeplerle başka bir ülkeye veya bölgeye hareket etmektedirler. Bu harekette bireylerin motivasyonu önemlidir. Çünkü göçe neden olan bu etkenler, bireye *mülteci*, *sığınmacı* ve *göçmen* statülerin verilmesinde etkili olmaktadır. Bu statüler/kavramlar alanyazınında kimi zaman birbirinin yerine kullanılmakta ve karışıklığa sebep olmaktadır. Bu kavramlar kısaca açıklanacak olursa; *mülteci* (refugee) “Savaş sebebiyle, etnik veya dini baskılar sebebiyle ülkesinden başka bir ülkeye kaçmak mecburiyetinde kalan birey.” (Szaflarski and

Bauldry, 2019: 177). *Sığınmacılar* (asylum seekers) “Zulüm veya ciddi zarardan korunmak amacıyla, kendi ülkesi dışında bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde mültecilik statüsüne ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişi.”(Perruchoud, 2009: 49). *Göçmen* (migrant) ise, “Bireyin göç etme kararını, zorlayıcı dış faktörlerin müdahalesi olmaksızın kendi özgür iradesiyle ve ‘kişisel uygunluk’ sebepleriyle aldığı tüm durumları kapsar şekilde anlaşılmıştır.” (Perruchoud, 2009: 22) şeklinde tanımlanmaktadır. Göçle ilgili mülteci ve sığınmacı kavramlarında çeşitli olumsuzluklar (savaş, zulüm, baskı) sebebiyle zorunlu bir hareket söz konusudur. Ancak göçmenlerde bireylerin yaşam standartlarını yükseltmek amacıyla bireylerin kendi istekleriyle bir ülkeden diğerine göç etmeleri durumu vardır (Tiryaki, 2022: 130). Çalışmada terim karmaşasına sebep olmamak adına göçmen teriminin kullanılması uygun görülmüştür.

Göç alanyazınında, göç türleri olarak nitelendirilen *düzenli* ve *düzensiz göç*, *gelen/giden göç*, *transit göç* ve *insan ticareti* gibi kavramlar da dikkat çekmektedir. Atasü Topcuoğlu, *düzenli/düzensiz göçmen* ayrımını “Hangi göçmenlerin yasal, hangilerinin mülteci, hangilerinin kaçak, hangilerinin insan ticareti mağduru olarak tanımlandığı, hem göçün politikliğinden hem de göç politikalarından çok etkilenen bir set olarak işlemektedir.”(2016: 3) olarak açıklamaktadır. Uluslararası Göç Örgütü ise *düzenli göçü* “Menşe ülkeden Çıkışı ve ev sahibi ülkeye seyahati, transit geçişi ve girişi düzenleyen kanun ve yönetmeliklere uygun olarak insanların olağan ikamet yerinden yeni bir ikamet yerine gitmeleri.” (2009: 26) şeklinde tanımlamaktadır. *Düzensiz göç* kavramı ise “Düzensiz göç çeşitli yasadışılıklar içerdiği için şu veya bu şekilde göçmenlerin belge ve kayıtlarının tam olmaması” (Atasü Topcuoğlu, 2016: 3) olarak tanımlanmaktadır.

Göç kavramı içerisinde yer alan *küreselleşme* olgusu, endüstri devrimiyle birlikte ekonomi, siyaset, uluslararası yaşam standartları, iklim, terör gibi konular etkileşim içerisinde ve bu etkileşimin, ilişki sistemlerinin en kapsamlı tanımını *küreselleşme* ifadesi ile bulmuştur (Görgün, 2017: 1318). Göçe sebep olan etkenler olarak zikredebileceğimiz bu konular, göçün farklı bir boyutunu ortaya koymaktadır. Dijital çağ olarak nitelendirebileceğimiz son dönemde, küreselleşmenin etkisiyle göç oranları, göçmenler arasındaki kültürel etkileşim ve göçün getirdiği sorunlar artmaktadır. Farklı kültürlerin bir araya geldiği bu ortamda, *çok ulusluluk* ve *çok kültürlülük* kavramları ortaya çıkmaktadır. Buna bağlı olarak toplumlarda tek dil, din ve kimlik birliği çok mümkün görünmemektedir (Kan ve Kanmaz, 2022: 65).

Uluslararası Göç Örgütü’nün verilerine göre Türkiye’de 3,9 milyon göçmen olduğu bilgisi verilmektedir (IOM, 2023). Bu verileri sadece nicel noktada değerlendirmek çok mümkün değildir. Burada verilen sayıların her biri bir insan hayatını temsil etmekte ve göç ettikleri ülkelerde bu insanların eğitim, istihdam, sağlık, kültür, dil edinimi ve sosyal yaşam gibi birçok farklı ihtiyacı gündeme gelmektedir. Alanyazınında Türkiye’nin birçok göçmene ev sahipliği yapması, bu durumla birlikte ortaya çıkan sosyo-ekonomik şartlar/değişimler, eğitim ve kültür gibi birçok konu çerçevesinde çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Türkiye, yakın coğrafyada yaşanan savaşlara tanıklık etmiş ve coğrafi konumu itibarıyla birçok göçmen için göç kapılarından biri olmuştur. Sadece savaş değil aynı zamanda ekonomik zorluklar, iklim değişiklikleri, toplumsal huzursuzluklar ve terör gibi gerekçeler de Türkiye’ye yapılan göçlerin sebepleri arasındadır. Ancak Türkiye, bu göç sürecinde hedef ülke değil de bir *geçiş ülkesi* olarak görülmektedir. Türkiye, özellikle Avrupa ülkelerine göç sürecinde bu yükü üstlenmiş görünmektedir (Kayahan Yüksel ve Yüksel, 2022: 161). Türkiye’de göçmen olgusu özellikle son dönemde savaştan kaçan Suriyelilerin, Ukraynalıların ve Afganların dâhil olduğu göç hareketiyle farklı bir boyut kazanmıştır. 2011 yılında Suriye’de yaşanan, binlerce kişinin ölümüne ve milyonlarca kişinin göç etmesine sebep olan *Suriye iç Savaşı* nedeniyle Türkiye, insani gerekçelerle milyonlarca göçmene

kapılarını açmıştır. Mülteci ve sığınmacı terimlerinin ayrımları yapılmış olsa da Türkiye’de bu kavramların coğrafi durumlara göre belirlendiği görülmektedir (Şimşek, 2018: 376). Türkiye’de sığınmacı statüsüne ulaşmak için zaman ve coğrafi bir sınırlama söz konusu değildir ancak mültecilik payesi sadece Avrupa’dan gelen bireylere verilmektedir. Bu durumda, Ukraynalılar için “mülteci” kavramı kullanılırken; Suriyeliler için “sığınmacı” ya da “kaçak göçmen” kavramının kullanılması uygun görülmektedir (Efe, 2015: 14, Tiryaki, 2022: 130).

Göç, farklı kavramlar ve disiplinlerle bir arada değerlendirilen bir olgudur. Ancak göç ve dil arasındaki ilişki, insanlık tarihinin başlangıcına kadar götürülebilmekte ve çok yönlü olarak takip edilebilmektedir. Türkiye’de göç ve dil etkileşimi üzerine yapılan çalışmaların geniş bir literatüre sahip olduğu gözlemlenmektedir. Göç ve dil odaklı yapılan çalışmalarda göç olgusunun farklı disiplinlerle incelendiği ve bu alanda önemli araştırmaların olduğu görülse de konunun bütüncül ve kuramsal bir bakış açısına ihtiyaç duyduğu rahatlıkla söylenebilir.

Türkçe alanyazınında göç ve göçle ilgili unsurların art zamanlı ve eş zamanlı yöntemlerle incelendiği tespit edilmiştir. Göç sözcüğünün, Türklerin yaşam tarzını da niteleyen bozkır hayatıyla birlikte düşünmek gerektiği vurgulanarak bu sözcüğün göçerlikle ilişkili olan “çadır” sözcüğünün kullanım alanının genişliğiyle anlaşılacağı vurgulanmaktadır. (Keskin, 2023: 467). Bulut (2021) ta, Türkçede göç merkezli oluşan *göç*, *göçebe*, *göçer*, *göçer evli/evlü*, *göçer oba*, *göçgün(cü)*/*göçkün(cü)*, *göçmen/göçmel*, *konargöçer/göçer konar* gibi sözcüklerin tarihsel seyri, etimolojileri, kavramsal ve anlamsal yönleri ele alınmıştır. Telci (2010) de, Türk kültüründe yerleşik yaşam tarzını benimsemeyen topluluklar için kullanılan ve göç sözcüğünden türetilen *göçmen*, *göçebe* ve *göçer* sözcüklerinin tam olarak ne ifade ettiği üzerinde durularak göç terminolojisine bir katkı sağlanmıştır. Çeribaş (2012) da, Türk boyları içerisinde en fazla mekân değiştiren topluluklardan biri olarak görülen Kırgızların bu yaşam biçiminin kültürlerine ve dil malzemelerine de yansıdığı ifade edilmiştir. Kırgız Türkçesinde göç kavramı ve çeşitleriyle ilgili çok sayıda dilsel verinin olması göçle ilgili terminolojinin zenginliğini ortaya koymaktadır. Varol (2021) da, Dom/Domani halkının kökenleri, göç süreçleri, gizli dil kullanımları, dil geçişleri ve Domani anlatılarındaki dil görünimleri ele alınmıştır. Göç ve dil arasındaki etkileşimin anlatılar temelinde incelendiği bu çalışmada göç, dil teması bağlamında değerlendirilmiştir. Pilten (2018) de, göç sonucunda ortaya çıkan dil temasları ve bu temaslar sonucunda ortaya çıkan dil değişimleri ele alınmıştır. Göçmenlerin göç ettikleri bölgelerde konuşulan dilin etkisiyle meydana gelen dil değişimleri ve göç edilen bölgenin dili üzerindeki etkisi incelenmiştir. Dil temasına dair bu konular, Peter Trudgill (1986) tarafından geliştirilen bir toplumdilbilim kuramı olan “uzlaşma kuramı” temel alınarak değerlendirilmiştir. Yüksel ve Yüksel (2022) de, entegrasyon sürecinde göçmenlerin hedef ülkedeki dili öğrenmelerinin bir zorunluluk olduğu ve dil ediniminin bu aşamada etkin bir yere sahip olduğu vurgulanmaktadır. Suriye iç savaşıyla birlikte çok sayıda sığınmacıya kapılarını açan Türkiye, birçok alanda bu süreci sağlıklı bir şekilde yürütmeye çalışmaktadır. İlgili çalışmada, göçmenlerin dil edinimi bağlamında Türkiye’deki mevcut durum ve uygulanan eğitim politikaları incelenmiş ve karşılaşılan sorunlarla ilgili çeşitli öneriler sunulmuştur. Ayan (2021) da, Türk dilinde göç olgusuyla ilgili kavramlara yer verilmiştir. Bu bağlamda tarihi metinler, etimolojik sözlükler ve çeşitli sözlükler derlenmiştir. Çağlar (2018) da, Türkçede göçle ilgili temel kavramlar arasındaki ayrıma dikkat çekilmiş ve bu kavramlar tanımlanmaya çalışılmıştır. Eren (2017) de, Avrupa’da uzunca bir süre varlık gösteren Türk göçmen çocukların ana dil edinimi üzerine odaklanılmıştır. Örneklem olarak da Fransa’da yaşayan göçmen Türk çocukları seçilmiş ve ana dil edinimleri ELCO (Enseignements des Langues et cultures d’origines/Kök dil ve kültürler öğretimi) programı üzerinden ele alınmıştır. Keskin (2023) de, alanyazınında Türk kültüründe folklor ve göç üzerine yapılmış çalışmalardan yola çıkarak kuramsal bir yaklaşım geliştirilmeye çalışılmıştır. Göç ve folklor arasındaki ilişkilere göre ortaya çıkan/çıkacak olan

alt alanların belirlenmesi ve sınıflandırılması gerekliliği vurgulanmaktadır. Kirman ve Dölek (2022) te, göç ve kültür temelinde göçle ilişkili sosyoloji, metodoloji, antropoloji, diaspora, felsefe, hukuk, sanat, müzik ve kalkınma gibi farklı disiplinler içerisinde göç kavramı değerlendirilmiştir. Erduyan (2022) da göçün bir sonucu olarak değerlendirdiği Çok dilliliği, toplumdilbilim ve uygulamalı dilbilim alanları çerçevesinde incelemekte ve *İstanbul'da Çağdaş Dil Çeşitliliği* adlı projenin çıktıları bu bağlamda değerlendirilmektedir. Develioğlu (2023) da, göç kavramının daha iyi anlaşılabilmesi ve irdelenebilmesi amacıyla geliştirilen *Ravenstein göç, kanunları, kesişen fırsatlar, itme-çekme, merkez çevre ve network* gibi çeşitli göç kuramlarından bahsedilmektedir. Özcan (2016) da, göç teorilerinin sürekli bir değişim ve dönüşüm gösteren göç kavramının dinamiğine uygun olarak geliştirilmesi ve şekillenmesi gerekliliği vurgulanmaktadır. Filiz Göktuna Yaylacı, göç kavramını çok farklı bakış açılarıyla ve örneklendirmelerle ele almıştır. Göktuna Yaylacı'nın çalışmaları arasında farklı ülkelerde yaşayan Türk göçmenlerin durumları (2023, 2012) (Polonya- Belçika), Afgan ve Suriyeli mültecilerin eğitimi, uyumu ve medyadaki temsilleri (2020, 2022, 2017b) ve göçle birlikte farklı bir boyut kazanan çok kültürlülük (2017a) gibi çeşitli konuların ele alındığı görülmektedir.

Türkçede göç ve dil üzerine yapılan bu çalışmaların büyük bir çoğunluğunda göçün toplumsal, siyasal, tarihsel süreci ve sonuçları üzerinde durulmuş, dilin sosyolojik yönüne değinen dil teması, toplumdilbilim alanında ve özellikle dil edinimi noktasında ele alındığı tespit edilmiştir.

Türkiye'de İçişleri Bakanlığına bağlı bir birim olan Göç İdaresi Başkanlığı, göç ve göçmenlerle ilgili hemen her konuda faaliyet göstermekte, özellikle göçmenlerin uyum sürecinde karşılaşılabilecek zorlukları ortadan kaldırmak için bilimsel ve sosyal anlamda birçok proje yürütmektedir. Bu birim içerisinde 2015 yılından itibaren yayımlanan Göç Araştırmaları Dergisi'nin çalışmaları da bu alana katkı sağlayan akademik yayınlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yabancı alanyazında dil ve göç arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalarda göç olgusu farklı disiplinlerle ele alınmış ve göçle birlikte ortaya çıkan dil dışı sorunlara da yer verilmiştir.

Kerswill (2006) de, göç ve dil kavramlarının etkileşim hâlinde olduğu belirtilmektedir. Dil veya lehçe temasının başlıca nedeni olarak görülen göçün, zaman, mesafe ve motivasyon açısından büyük farklılıklar göstermesine rağmen toplum dilbilimsel sonuçları hakkında genellemeler yapmanın mümkün olduğu görülmüştür. Piller (2016) de, "dil ve göç" konusundaki temel araştırmalar bir araya getirilmiştir. Dil ve göç araştırmalarında göçün ortaya çıkardığı sosyal ve güncel meseleler ile bu disipline ilişkin kavramsal ve metodolojik konu başlıkları işlenmiştir. Temelde, temas halindeki diller, kimlikler ve ideolojiler, dilsel çeşitlilik ve sosyal adalet ve dilsel çeşitliliğe sahip toplumlarda eğitim gibi konu başlıkları üzerine oluşturulmuştur. Canagarajah (2017) da, göç çalışmaları, coğrafya, felsefe, sosyoloji ve antropoloji gibi disiplinler arası bir perspektifle incelenmiş ve dil, çeşitlilik, kimlik, ulus-devlet, sosyal tabakalaşma ile dilin vatandaşlık, eğitim politikaları, istihdam ve sosyal hizmetlerdeki yeri gibi birçok konu ele alınmıştır. Capstick (2020) de, Afrika, Amerika, Asya, Avrupa, Orta Doğu ve Yeni Zelanda örneğinde, göçler sonucunda ortaya çıkan dilsel çeşitlilik incelenmektedir. Çalışmada, göç çalışmalarında uygulamalı dilbilim, toplumdilbilim, sosyoloji ve eğitim çalışmalarıyla ilgili teorilere yer verilmekte ve göçün farklı bağlamları üzerinde durulmaktadır. Rambaut ve Massey (2013) de göçle birlikte çok dilli ve çok uluslu olan Amerika Birleşik Devletleri'nin bu çeşitliliğinin ortaya çıkışıyla ilgili bilgiler verilmektedir. Duchêne vd. (2013) de, küreselleşen dünya döneminde ulus-devletlerin göçmenliğe karşı tutumunu ve neo-liberal ekonomik düzende dilsel eşitsizliğin nasıl üretildiğini daha iyi anlayabilmek için farklı coğrafyalardan örnekler sunulmuştur. Karimzad ve Catedral (2021) da, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki İranlılar ve Özbekler örneğinde göçmenlerin çok merkezli

kimlikleri, düşünceleri ve ideolojileri *kronotop*⁴ kavramı üzerinden incelenmektedir. Edebî dil teorisi ve dil felsefesinde karşımıza çıkan kronotop kavramının dil ve göç çalışmalarına nasıl uygulanabileceğine dair bir model de sunmaktadır. Bolock (2009) da, göç ve göçmen kavramlarını tanımlama sorununu incelemekte ve uygulamalı dilbilim araştırmalarında bu soruna yeni bir yaklaşım getirmektedir.

Tokyo Yabancı Araştırmalar Üniversitesi'nde göç dilbilimi üzerine çalışmalar yapan Borlongan'ın kurucusu olduğu Göç Dilbilimi Birimi bünyesinde gerçekleştirilen faaliyetler de önem arz etmektedir. Bu birim içerisinde, Borlongan tarafından yürütölen *Language Issues of Migrants in Japan: The Case of Filipinos* (Japoyada Göçmenlerin Dil Durumu: Filipin Örneği) isimli bir proje (2022) ve faaliyetlerini dijital olarak aktardığı bir YouTube kanalının olması da bu yeni disiplinin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. Bu proje ve çalışmalar dışında, Borlongan (2022) da, küresel sağlık krizi olarak nitelendirilen COVID-19 pandemi süreci içerisinde göçmenlerin karşılaştığı çeşitli dil sorunları, göç dilbilimi perspektifiyle ele alınmaktadır.

Bu çalışmalar dışında göç üzerine uzun soluklu yayın süreci olan *The International Migration Review* (1960-2023) isimli dergi de dikkat çekmektedir.

Göçün günümüz küreselleşen toplumundaki yeri ve çeşitli akademik alanların göç olgusuna olan ilgisi, göçle ilgili yeni alt disiplin ve çalışma alanlarının ortaya çıkacağı düşüncesini doğurmaktadır. Alanyazında yapılmış olan bütün bu çalışmalar göç kavramının çok boyutlu olduğunu göstermektedir. Göç dilbilim bu anlamda, göç olgusunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacak, yeni yaklaşımların ve konuların bütüncöl bir yaklaşımla incelenmesine yardımcı olacaktır.

3. Göç Dilbilimi

Tokyo Yabancı Araştırmalar Üniversitesi'ndeki "Göç Dilbilim Birimi", dil ve göç arasındaki etkileşim, dilin göç sürecini nasıl etkilediği ve bu süreçten nasıl etkilendiği üzerine odaklanmakta, disiplinler arası bakış açıları ve yöntemler geliştirerek çeşitli araştırmalar yürütmektedir. Göç dilbilim terimi ilk kez Alman dilbilimciler Thomas Krefeld (2004) ve Thomas Stehl (2011) tarafından *migrationslinguistics/göç dilbilimi* terimi ile karşılanmıştır. Bağımsız bir alan olarak niteledikleri *migrationslinguistics* terimi, dilin iç dinamiklerine yönelen bir yaklaşım sergilemekte ve temas dilbilim ile toplum dilbilime yakın bir seyir izlemektedir. Ancak *migrationslinguistics* terimi modern göç dilbilim anlayışını tam olarak yansıtamamaktadır. Bu durumu fark eden Ariane Macalinga Borlongan, konuya bütüncöl bir bakış açısı getirerek *migration linguistics/göç dilbilimi* terimini ortaya koymuş ve bu terim Alman bilim insanlarının teriminden daha kapsayıcı bir anlamla ilk kez "Studies on language and migration: Towards 'migration linguistics'" (2019) adlı makalede kullanılmıştır. Tokyo Yabancı Araştırmalar Üniversitesi'nde 2020 yılında Borlongan öncölüğünde, Ron Bridget Vilog ve Subila Chilupula, Takatsuki Kanki ve Takahiro Noguchi'nin katkılarıyla "Göç Dilbilimine Giriş: Amaçlar, Kavramlar, Metodolojiler" başlıklı bir seminer düzenlenmiştir. Borlongan, aynı üniversitede 2021 yılında "Göç ve Dil Üzerine Konuşmalar" serisini başlatmıştır. Buradaki faaliyetlerinin daha aktif hale gelmesinde ve Göç Dilbilim Birimi'nin oluşturulmasında 28 Eylül 2021'de Paul Kerswill'in verdiği "Göç, Sosyolingüistik Tipoloji ve Dil Değişimi" adlı ders etkili olmuştur.

4 Edebiyat araştırmalarıyla farklı bir anlam kazanan bu kavram, "Edebiyatta sanatsal olarak ifade edilen zamansal ve uzamsal ilişkilerin içkin bağlantılığına kronotop (harfiyen anlamıyla, 'zaman-uzam') adını vereceğiz." şeklinde açıklanır (Bakhtin, 2001: 315'ten akt. Özdemir Rıganelis, 2021: 198).

Borlongan, göç ve dil bağlantısının sadece dilbilimin değil, aynı zamanda birçok disiplinin de ilgi alanına girdiği ve göç bağlamında dil üzerine yapılan araştırmalarda anlatılar, etnografi, politika analizi, modelleme, dil dokümantasyonu ve anket gibi yöntem ve yaklaşımlardan yararlandığı belirtilmektedir. Göç ve dil üzerine var olan bu çalışma geleneğinin yeni bir alt disiplinle birleştirilmesinin oldukça zorlayıcı olacağı ancak gerekli olduğu ifade edilmektedir (2019: 20-21). Borlongan ve ekibinin, yukarıda sıralanan yöntemlere ek olarak göçmenlerin gittikleri ülkelerde dil(ler)i edinme, öğrenme ve kullanma eğilimini belirlemek için kullanılacak *Göçmen Dilbilim İndeksi* adlı bir indeks geliştirme çalışması yaptıkları da bilinmektedir.

Göç sürecini sistematik olarak ele alan ve göçün dil ile olan ilişkisine dilbilimsel açıdan tutarlı ve bütünlüklü bir yaklaşım geliştiren “göç dilbilimi”, göç sürecinde yer alan her bir değişkenin, faktörün ve belirleyicinin birbiriyle olan ilişki ve etkileşimlerini ele almaktadır. Buna göre göç dilbiliminin özellikleri şu şekilde sıralanmıştır: Disiplinler arasılık, çok boyutluluk, çeşitlilik, dinamiklik ve insanilik.

1. “Disiplinler arasılık: Sosyoloji, antropoloji, siyaset bilimi, ekonomi, psikoloji, eğitim gibi bilim dalları, bu yeni alt disiplinle aynı amaç ve kaygıları paylaştıkları için göç dilbiliminin kapsamı içerisindedir.
2. Çok boyutluluk: Bu yeni alt disiplin, göç sürecinin farklı yönlerini ve katmanlarını araştırmaktadır.
3. Çeşitlilik: Dil alanında bu yeni alt disiplinin odak noktası olsa da hem göçü hem de dili etkileyen diğer değişkenlerin de dikkate alınması gerekmektedir.
4. Dinamizm: Göç, her zaman ve çok hızlı bir şekilde değişen ve hareket eden güçlü ve etkili bir süreçtir. Göç süreci geliştikçe ve ilerledikçe, dilin nasıl kullanıldığı, edinildiği ve öğrenildiği de gelişir ve dönüşür.
5. İnsani: Göç her şeyden önce insani bir deneyimdir. Bu deneyim, kendi özlemlerini gerçekleştirmek isteyen insanlar tarafından yaşanır ve dil bu gerçekleşmenin ayrılmaz bir parçası hâline gelir.” (Borlongan, 2023: 4).

Borlongan (2023:7-9) da, göç dilbilimi içerisinde göç sürecine ilişkin genellemelere ulaşabilmek için bir göç teorisinden bahsedilmekte ve bu teorinin üç temel ilke üzerine kurulduğu belirtilmektedir:

“1. Dil, göç sürecinde temel bir unsurdur. 2. Bir bireyin dili edinmesi, öğrenmesi ve kullanması göçün bir sonucu olarak önemli ölçüde değişir. 3. Göçmenlerle kullanabildikleri dillerde anlaşılmalı, göçmenlere hedef diller öğretilmeli ve kendilerine anlayabilecekleri temel ve gerekli hizmetler sağlanmalıdır.”

Bu teori, bireylerin göç sürecinde dil edinimi, öğrenimi ve kullanımındaki çeşitli belirleyici ve değişkenleri ortaya koyan bir model sunmaktadır. Ayrıca, farklı göç türlerinde *işgücü, aile, eğitim, zorunlu, belgesiz ve grup* vb. dil konularını tartışmaktadır. Göçlerde farklı dillerin birbiriyle teması gerçekleşmektedir. Yukarıda sıralan göç türlerinde, diller ve kültürler arasındaki etkileşim süreci, etkileşim oranı ve sonuçları değişiklik gösterebilmektedir (Pilten Ufuk, 2018: 28). Göç türleri ile ilgili yapılan tasniflerin zamanla geliştiği görülmektedir. Özdemir (2008: 19-23)’te göç kavramı oluşumuna ve ülke sınırı esasına göre iki ana başlık altında incelenirken; Pilten Ufuk (2018: 27-28)’de ise bu başlıklara istek, süreklilik, hukuk ve göçmenin niteliklerine göre yapılan göç başlıkları da eklenmektedir. Göçmenlerin göç motivasyonlarına bağlı olarak bir tasnif yapan Borlongan (2023: 13) ise göç türleri: (1) iş, (2) aile, (3) eğitim, (4) zorunlu, (5) belgesiz ve (6) grup olarak altı kategoriye ayrılmaktadır.

Göçün dilbilimsel anlamda kuramsallaştırılmasında toplum, göçmen ve dil kavramlarının temel unsurlar olduğunu, süreç içerisinde birbirlerini etkileyecek birçok özel belirleyici ve değişkenin varlığını belirten Borlongan (2023: 10) da göç sürecinin dilbilimsel yönleri ortaya konulmuştur (bk. Tablo 1).

Tablo1’de, göçün en önemli değişiklerinden biri olan dil merkezinde göç kavramının çok boyutluluğu ortaya konulmaktadır. Birinci basamakta, bireylerin bu hareketlilik öncesinde, sırasında ve sonrasında göçmenlerin bireysel olarak yapmaları gerekenler veya olması gerekenler üzerinde durarak göçmenlerin hedef ülkede karşılaşacakları her türlü duruma karşı bir uyum süreci başlamış olacaktır. İkinci basamakta, göçmenlerin bu uyum sürecini sağlıklı yürütebilmelerinin en belirleyici etkenlerden olan dil yeterliliği/becerisinin yapısal, psiko-lengüistik ve sosyolengüistik boyutlar üzerinde durulmuştur. Üçüncü basamakta, göçmenlerin hedef ülkede veya varış noktasında karşılaşacakları sosyolojik durumları hakkında bilgi verilmektedir.

Göç sürecinin dilbilimsel yönünü bütüncül bir şekilde ortaya koyan bu tablo içerisindeki başlıklar çeşitlendirilebilir, her devletin kendi çıkarları, coğrafi konumu ile göç ve dil politikasına göre entegre edilebilir.

Tablo 1 Göç sürecinin dilbilimsel yönleri (Borlongan,2023)

Göç Öncesi	Göç Sırasında	Göç Sonrası
Göçmen (Kişisel Boyutlar)		
Motivasyon Grup ve Kültürel Tutumlar Hükümet Politikaları Yetenekler ve Beceriler Sosyo-ekonomik Durum Ağlar	Kimlikler Grup ve Kültürel Tutumlar Sosyal Entegrasyon Hükümet Politikaları Diğer Kurumlar Sosyo-ekonomik Durum Yetenekler ve Beceriler Sosyal Ağlar Kalış Süresi	Kimlikler Yeniden Entegrasyon
Dil (Yapısal, Psiko-lengüistik ve Sosyolengüistik Boyutlar)		
Dil Ekolojisi Dil Politikaları Ana Dil Dil Becerileri ve Yetkinlikleri Dil Öğrenme Yeteneği Dil Tutumları Dil Eğitimi Dil Öğrenimi için Motivasyonlar	Dil Ekolojisi Dil Politikaları Dil Yeterlilikleri ve Yetkinlikleri Yeni Bilgilerin Edinilmesi ve Öğrenilmesi Diller ve/veya Lehçeler Önceden Edinilen/Öğrenilenlerin Etkisi Yeni Edinilmiş Diller/Diyalektler/ Öğrenilen Diller/Diyalektler Dillerin / Lehçelerin Yeniden Yapılandırılması Hedef Ülke Hedef Ülkenin Etkisi Yeterliliklere İlişkin Diller/Diyalektler Önceden Edinilen/Öğrenilen Diller/ Lehçeler Dilsel Manzaralar Dil Öğrenme Yeteneği Dil Tutumları Dil Öğrenimi için Motivasyonlar	Dil Ekolojisi Yeni Dil Yeterlilikleri ve Yetkinlikleri Hedef Ülkenin Etkisi Önceden Edinilen/Öğrenilen Diller/Dillerde Yeterlilikler Üzerine Diller/Diyalektler Lehçeler Dil Tutumları

	Dil Eğitimi Maruz Kalma/Kalış Süresi	
Toplum (Toplumsal Boyutlar)		
Kültürel Çeşitlilik Sosyal Durum Sosyo-ekonomik Kalkınma Güvenlik Sosyal Refah	Kültürel Çeşitlilik Sosyo-ekonomik Kalkınma Güvenlik Sosyal Refah Menşe Ülke için Demografik Kayıp Varış Noktası için Demografik Kazanç Ülke Konaklama Mekânlar ve Yerler Kalış Süresi	Nüfus İyileşmesi Konaklama

Küreselleşen dünyada insan hareketliliği olarak nitelendirebileceğimiz göç kavramı, insanların göç etmelerine sebep olan birçok faktörü içerisinde barındırmaktadır. Göçü tetikleyen itici güçler ekonomik, sosyal, eğitim ve siyasidir ve en temel güç küresel ekonomidir (Castles, 2013: 1). Göçlerde ekonomik sebeplerin belirleyici olduğunu, *Uluslararası Çalışma Örgütü'nün* verileri tanımlamaktadır. Buna göre, 2019 yılı itibarıyla dünya genelinde 169 milyon göçmen işçi vardır (IOM, 2019). Göç kavramının önemli bir bileşeni olan dil becerileri ve dil yeterliliği, göçmenlerin hedef ülkenin dil(ler)ine hâkimiyetleriyle sosyo-ekonomik uyum dereceleri arasında örtük bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. (Hammer, 2017: 91).

Dil, göç dilbilimi içerisinde de göç öncesi, sırası ve sonrasında bireyi sosyal, kültürel, eğitim ve ekonomik olarak her anlamda etkilemekte ve yönlendirmektedir. Göçmenler için dil yeterliliği/yetenliği, hedef ülkede ekonomik anlamda bireyi rahatlatarak daha iyi iş fırsatlarını beraberinde getirmekte ve buna ek olarak sosyal entegrasyon, siyasi katılım, eğitim, sağlık gibi birçok konuyu da etkilemektedir (Adserà ve Pytliková, 2016: 342). Dil yeterliliğinin önemli olması münasebetiyle göçmenler, göç edip etmemeye karar vermede ve varış yeri seçiminde ülkeler arasındaki dil farklılıklarını dikkate alma eğilimindedir. Göçmenlerin kendi dil becerileri ile varış noktasındaki baskın dil arasındaki "dilsel uzaklık" ne kadar küçükse göçmenlerin göç etme eğilimleri daha fazladır (Chiswick ve Miller, 2015: 211).

Ekonomik sebeplerle gerçekleştirilen göçlerde, göçmenlerin seçtiği hedef ülkeler genellikle refah seviyesi yüksek ülkelerdir. Hedef ülkeye giden göçmenler arasındaki kazançların, diğer değişkenler aynı olmak üzere, hedef dilde daha yetkin olanlar arasında daha yüksek olduğu görülmüştür (Chiswick ve Miller, 2015: 211). Bu da, göç etmeye niyetlenen bireylerde hedef ülkenin dili, kültürü ve yaşam tarzına karşı özel bir ilgi ve hazırlık sürecini doğurur. Göçmenler hedef dilde işlevsel ve ileri düzeyde yeterlilik kazansalar bile, aksanları ve etnik kimlikleri gibi birçok faktöre bağlı olarak ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar (Piller ve Takahashi, 2016). Vigourox'a (2017: 312-320) göre, göçmenler işgücü becerilerine göre *vasıfsız*, *düşük vasıflı* ve *yüksek vasıflı* olarak nitelendirilmekte ve yaptıkları göçmenlik başvurularının 'kararı' da sahip oldukları işgücü becerileri kategorisine göre şekillenmektedir. Bu durum, göçmenlik başvurusu yapan bireyler için zorlu ve olumsuz bir bekleme sürecini beraberinde getirmektedir. Beşerî sermayenin uluslararası düzeyde hareketliliği hem göç alan hem de göç veren ülkelerde sosyal ve ekonomik anlamda etki oluşturmaktadır. (Konya ve Kabaklarlı, 2023: 21). Hedef ülkeye vardıklarında göçmenlerin, çoğu zaman yetenek, beceri ve eğitimlerinin işgücü piyasasıyla alakalı olmadığı görülebilir. Hedef ülkede birçok yabancı dilin çok az değere sahip olduğu bir

durum da açıkça görülebilir (Chiswick & Miller, 2009: 162). Bu durum genellikle yüksek vasıflı göçmenlerin yetkinliklerinden daha alt seviyedeki işlerde çalışmalarına sebep olmaktadır.

Küreselleşen dünyada göç ve göçmen olgusu, devletler üstü bir durum/sorun hâline geldiği için her ülkenin geliştirdiği çeşitli göç politikaları mevcuttur. Göç olgusunun çok yönlü olması beraberinde birçok sorunu da gündeme getirmektedir. Bu yüzden, devletlerin göç kaynaklı sorunlara olan yaklaşımı ve sundukları çözüm önerilerinin kalıcı ve sürdürülebilir olması önem arz etmektedir. Bu bağlamda göç alan ülkeler bu sorunlara sistematik bir çözüm üretmek için çeşitli göç politikaları geliştirmektedir. Türkiye’de Suriyeli sığınmacılara yönelik *Göç İdaresi Başkanlığı* ve çeşitli birimlerin bir göç politikası oluşturmaya çalıştığı söylenebilir. Göç politikasının başarılı bir şekilde yürütülebilmesi için göçün antropoloji, dil, demografya, ekonomi, coğrafya, hukuk, siyaset bilimi ve sosyoloji gibi farklı alanlarla ilişkisi göz önünde bulundurularak geniş ve bütüncül bir yaklaşım geliştirilebilir (Akkoyunlu Ertan ve Ertan, 2017: 33).

Sonuç ve Öneriler

Küreselleşen dünyanın ortak sorunlarından biri olan göç kavramının dil üzerindeki etkisi özellikle toplumdilbilim ile temas dilbilim disiplinleri çerçevesinde çalışılmış, bu konuda çeşitli yöntem ve yaklaşımlar geliştirilerek evrensel çıkarımlarda bulunulmuştur. Ancak göç kavramının çok yönlü, karmaşık ve dinamik özelliklere sahip olması, bu konunun dil düzleminde disiplinler arası ve çok boyutlu olarak araştırılması gerekliliğini doğurmuştur. Buna göre, sürece dâhil olan belirleyici ve değişkenleri göz önünde bulunduran çeşitli yaklaşımlardan, yöntem ve tekniklerden yararlanabilecek yeni ve bütüncül bir disipline ihtiyaç duyulmuştur. Bu doğrultuda Borlongan (2019) öncülüğünde geliştirilen göç dilbilimi, dünya nüfusunun önemli bir bölümünü oluşturan göçmenlerin dilbilimsel sorunlarını çözmeye yardımcı olacak dilbilimsel bir göç teorisiyle kapsamlı bir uygulama alanı olarak sunulmuştur.

Bu bağlamda Türkiye’de göç ve göçmen meselesinin sosyolojik, ekonomik ve siyasal yönlerinin yanında dilbilimsel olarak da doğrudan göç dilbilimi içerisinde belirlenen yaklaşımların alanyazında benimsenmesi, geliştirilmesi ve uygulamalı alanlarda yapılacak olan çalışmalarla desteklenmesi önem taşımaktadır. Göçmenlerin topluma adaptasyon sürecinde en belirleyici unsur olan dille ilgili sorunların önceden belirlenmesi ve bunlara çözüm üretilmesi açısından dil biliminin bu yeni alt disiplinini ayrıca önem arz etmektedir. Göç dilbilimi, Türkiye’de göçmenlerin karşılaştığı iletişim sorunlarını giderebilmek adına kullanılması gereken önemli bir disiplin olarak görülmelidir. Göç dilbiliminin, belirli vakalar üzerinde uygulamalı bir şekilde gerçekleştirilmesi ve bu doğrultuda disiplinin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Uygulama temelinde yapılacak olan çalışmaların Göç İdaresi Başkanlığı ve üniversiteler ortaklığında kurulacak bir Göç Dilbilimi Birimi’nin oluşturulması ve bu birim uhdesinde çeşitli projelerin yürütülmesi, Türkiye’de göç kaynaklı uyum, dil ve iletişim sorunlarına çözüm bulmada yardımcı olacağı öngörülebilir. Göç dilbilimi alanı içerisinde yapılacak olan bu çalışmalar, göç sürecinde dille ilgili çeşitli faktörleri ve örüntüleri tanımlamaya, göç bağlamında kullanılan, edinilen ve öğrenilen dil üzerine kuramsal çalışmalar yapmaya, göçmenlerin karşılaştığı dille ilgili konulara ve sorunlara pratik çözümler sunmaya ve başta göçmenler olmak üzere dil ve göçle ilgili çeşitli paydaşları harekete geçirerek göç sürecinde dili anlamaya ve ona göre hareket etmeye yardımcı olacaktır.

Sonuç olarak, göç dilbilimi, dil ekseninde göç kavramını belirli kalıplara sokma anlayışından öteye geçirir. Göç dilbilimi, göçmenlerin dil yeterlilikleri, tutumları, karşılaştıkları sorunlar, dil politikaları, dil ekolojileri gibi göçün bireysel, toplumsal ve dilsel boyutları içine alan çok yönlü bir yaklaşım getirmiştir.

Bu bağlamda göç dilbilimi, göçün, göç ve dil etkileşimi sonucunda ortaya konulan toplumsal, kültürel, ekonomik ve sosyolojik arka planlarını belirlemede etkili bir yol olarak karşımıza çıkmaktadır.

Konularının çeşitliliğiyle ve disiplinler arası bir araştırma alanına sahip olmasıyla göç dilbilimi, bu konuda çalışma yapan ve yapacak olan araştırmacılar için oldukça zengin bir alan sunmaktadır. Bu çalışmada, göç dilbiliminin tanımı, amaçları, özellikleri, inceleme alanları belirtilmiş, bu alanda öne çıkan araştırmalar hakkında bilgi verilmiş ve bu alanda yapılacak çalışmalara yönelik bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

Kaynakça

- Adserà, A. and Pytliková, M. (2016). Language and migration. In: Ginsburgh, V., Weber, S. (eds) *The Palgrave Handbook of Economics and Language*. Palgrave Macmillan.
- Akkoyunlu Ertan, K. ve Ertan, B. (2017). Türkiye'nin göç politikası. *Contemporary Research in Economics and Social Sciences*, 1(2), 7-39.
- Atasü Topcuoğlu, R. (2016). Göç yazınındaki düzenli ve düzensiz göç kavramları: İnsan hakları temelinde bir kavramsal sorgulama. *İnsan Hakları Yılıhğı*, 34, 1-20.
- Ayan, D. (2021). Türkçede göç: Sözcükler ve kavramlar. *İnsan Hareketliliği Uluslararası Dergisi*, 1(1), 90-119.
- Bakhtin, M. (2001d). "Romanda Zaman ve Kronotop Biçimlerine İlişkin Sonuç Niteliğinde Kanılar". *Karnavaldan Romana / Edebiyat Teorisinden Dil Felsefesine Seçme Yazılar* (Çev. Cem Soydemir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ban, K. (2013). Secretary-General's remarks to high-level dialogue on international migration and development. <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2013-10-03/secretary-generals-remarks-high-level-dialogue-international-migration-and-development>. Erişim tarihi: 14.02.2024.
- Block, D. (2009). *Problems portraying migrants in applied linguistics research*. Cambridge University Press.
- Borlongan, A. M. (2019). Studies on migration and language: Towards migration linguistics. *Diliman Review*, 63(1-2), 17-23.
- Borlongan, A. M. (2022). Migrants in the midst of the COVID-19 pandemic: A migration linguistic perspective. *Migration Letters*, 19(4), 367-375.
- Borlongan, A. M. (2023). *Migration linguistics: A synopsis AILA Review*, 36(2).
- Borlongan, A. M. (2022) Language issues of migrants during the COVID-19 pandemic: Reimagining migrant (linguistic) integration programs in (post-) pandemic times. *Journal of English and Applied Linguistics: Vol. 1: Iss. 2, Article 3*.
- Bulut, S. (2021). Göç, göçebe, göçer, göçer evli/evlü, göçer oba, göçgün(cü)/göçkün(cü), göçmen/göçmeli ve konargöçer/göçerkonar sözcükleri üzerine bazı notlar. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (3), 1671-1720.
- Canagarajah, S. (Ed.). (2017). *The Routledge handbook of migration and language*. London, United Kingdom: Routledge.
- Capstick, T. (2020a). *Language and migration*. London, the United Kingdom: Routledge.
- Capstick, T. (2020b). Transnational literacies as social remittances: The role of language ideologies in shaping migrants' online literacies. *Applied Linguistics*, 41(2), 301- 319.
- Castles, S. (2013). The forces driving global migration. *Journal of Intercultural Studies*, 34(2),
- Chiswick, B. R., and Miller, P. W. (2009). The international transferability of immigrants' human capital. *Economics of Education Review*, 28(2), 162-169.

- Chiswick, B. R. ve Miller, P. W. (2015). International migration and the economics of language. In *Handbook of the economics of international migration*. pp. 211-269.
- Çağlar, T. (2018). Göç çalışmaları için kavramsal bir çerçeve. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(8), 26-49.
- Çeribaş, M. (2012). Kırgız Türkçesinde göçle ilgili kavramlar ve Türkiye Türkçesindeki karşılıkları. *Halk kültüründe göç uluslararası sempozyumu bildirileri* (A. Duymaz, Ed.) Motif Vakfı, 263- 270.
- Develioğlu, O. G. (2023). Göçün kavramsal çerçevesi ve göç kuramları. *Journal of Theoretical & Empirical Research on Management*, 3, 49-60.
- Duchêne A., Moyer, M. and Roberts, C. (2013). *Language, migration and social inequalities a critical sociolinguistic perspective on institutions and work*. Multilingual Matters.
- Efe, İ. (2015). *Türk basınında Suriyeli sığınmacılar*. Ankara: Seta Yayınları.
- Erdüyan, I. (2022), Göç ve dil. *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (26): 625-642.
- Eren, Y. (2017). Ana dil ve göç. *The Journal of Academic Social Science*. (61), 478-492.
- Erol, H. ve Göktuna Yaylacı, F. (2022). Türkiye'deki Afgan sığınmacılar ve medya temsilleri bağlamında görüşleri. *Göç Dergisi*, 9(2), 181-206.
- Göktuna Yaylacı, F. (2012). Belçika'daki Türklerin dil kullanımları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, vol.5, no.2, pp.63-88.
- Göktuna Yaylacı, F. (2017a). Süper-çeşitlilik çağında çokkültürlülük. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (1), 345-364.
- Göktuna Yaylacı, F. (2017b). Eskişehir yerel basınında “mülteciler” ve “Suriyeliler”. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 20(1), 1-40.
- Görgün, M. (2017). Küreselleşme sürecinde göçmen ilişkileri ağının önemi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(Göç Özel Sayısı), 1317-1327.
- Güneş, B. (2016). Türkçede ‘göç’ sözcüğü ve türemiş biçimleri. *Zamanın izleri: İşgal, göç ve muhacirlik* içinde, (A. Köksal, Ed.) Karadeniz Teknik Üniversitesi, s. 173-186.
- <https://journals.sagepub.com/home/MRX> Erişim tarihi: 14.01.2024.
- IOM (2019). <https://www.iom.int/data-and-research>. Erişim tarihi: 14.01.2024.
- IOM (2020). <https://turkiye.iom.int/tr/veri-ve-kaynaklar> Erişim tarihi: 14.01.2024.
- IOM (2023). <https://turkiye.iom.int/tr/turkiyede-goc> Erişim tarihi: 14.01.2024.
- Kan, K. ve Kanmaz, M. (2022). Küreselleşmenin kültürel boyutu ve göçün etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (47), 59-73.
- Karaköse, G. ve Göktuna Yaylacı F., (2023). International migration and integration: Turkish Immigrants in, *Migration Letters*, vol.20, no.2, pp.157-171.
- Karimzad, F. and Catedral L. (2021). Investigate migrants' polycentric identities, imagination, In *Chronotopes and Migration: Language, Social Imagination, and Behavior*. Routledge Press.
- Kayahan Yüksel, D. ve Yüksel, A. (2022). Göç ve dil edinimi: Türkiye’de mevcut durum ve eğitim politikaları üzerine bir inceleme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (30), 158-169.
- Kerswill, P. (2006). *Migration and language*. In K. Mattheier, U. Ammon, & P. Trudgill (Eds.)
- Keskin, A. (2023). Göç ve folklor: Literatür ve tasnif odaklı, kuramsal bir çerçeve. *Folklor/Edebiyat*, 29(114), 459-485.
- Kirman, M. A. ve Dölek, İ.(Ed.), (2022). *Göç ve kültür: Disiplinler arası bir yaklaşım*. Nobel.
- Konya, S., ve Kabaklarlı, E. (2023). Göçün ekonomik büyümeye etkileri: Seçilmiş ülkeler üzerine panel veri analizi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 26(1), 20-34.

- Köşk, U. C. ve Özbek, Ç. (2017). Küreselleşme ve uluslararası göç ilişkisinde değişen göçmen algısı, *Researcher*, c. 5, Şy. 1, Ss. 247-265.
- Krefeld, T. (2004). *Einführung in die migrationslinguistik*. Narr Studienbücher.
- Özcan, E. D. E. (2017). Çağdaş göç teorileri üzerine bir değerlendirme. *İş ve Hayat*, 2(4), 183-215.
- Özdemir Riganelis, G. (2021). Ölüm Hükmü romanında kronotop kavramı bağlamında karşılaşma mekânları. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi* (51), 195-242
- Perruchoud, R. (2009). *Göç terimleri sözlüğü*. Uluslararası Göç Hukuku, No: 18.
- Piller, I. (Ed.). (2016). *Language and migration* (vols. I-IV). Routledge.
- Piller, I. and Takahashi, K. (2011). Language, migration and human rights. In R. Wodak, B. Johnstone, & P. Kerswill (Eds.), *The SAGE Handbook of Sociolinguistics (1st ed., pp. 583-597)*. SAGE Publications.
- Pilten-Ufuk, Ş. (2018a). Göç, dil ve iletişim üzerine toplum dil bilim yaklaşımları. *International Journal of Language Academy*, (25),86-95.
- Pilten-Ufuk, Ş. (2018b). Türklerin göç kavramına bakışı üzerine derlem tabanlı bir inceleme. *International Journal of Language Academy*, (25), 17-31.
- Rumbaut, R. G. and Massey, D. S. (2013). Immigration and language diversity in the United States. *Daedalus*. 142(3): 141-154.
- Stehl, T. (2011). Mobilität, Sprachkontakte und Integration: Aspekte der Migrationslinguistik. In N. Franz & R. Kunow (Eds.), *Kulturelle Mobilitätsforschung: Themen-theorien- tendenzen* (pp. 33-52). Potsdam, Germany: Universitätsverlag Potsdam.
- Szaflarski, M. and Baudry, S. (2019). The effects of perceived discrimination on immigrant and refugee physical and mental health. *Advances in Medical Sociology*, 19: 173-204.
- Şimşek, D. (2018). Mülteci entegrasyonu, göç politikaları ve sosyal sınıf: Türkiye'deki Suriyeli mülteciler örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 40(2): 367-392.
- TDK (2019). *TürkÇe sözlük*. Türk Dil Kurumu.
- Telci, C. (2010). Türk kültür terminolojisinde göç kavramı üzerine. *MTAD*, 7 (2), 14-33.
- Tiryaki, S. (2022). Türk basınında göçmen, sığınmacı ve mülteci haberleri üzerine bir inceleme. *Kültür Araştırmaları Dergisi*(15), 124-156.
- Varol, O. (2021). Göç ve dil: Domlara ait anlatılar ve dil döngüleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 25, 138-153.
- Vigouroux, C. B. (2017). Rethinking (un)skilled migrants: Whose skills, what skills, for what, and for whom?. In S. Canagarajah (Ed.), *The Routledge handbook of migration and language*. (pp. 312-329). London, the United Kingdom: Routledge.